Doğanın Sınır Tanımayan Gezgini: Kuyrukkakan

Doç. Dr. Arzu Gürsoy Ergen
Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Zooloji Anabilim Dalı

Ülkemizde en sık rastlanan kuş türlerinden biri olan kuyrukkakan (*Oenanthe oenanthe*), adını konduğunda kuyruğunu sertçe indirip kaldırmasından yani karakteristik kuyruk kakma hareketinden alır. Latince cins adı Antik Yunancada üzüm çiçeklerine ve bu çiçeklerin bahardaki kokusuna atıfta bulunur.

Kızılgerdanlardan biraz daha iri, yaklaşık 13-14 cm boyunda olan bu küçük ötücünün erkekleri oldukça dikkat çekici bir görünüme sahiptir. Üreme dönemindeki erkekler mavimsi gri sırtları, siyah kanatları ve gözlerindeki karakteristik siyah maskeleriyle ayırt edilir. Görsel olarak en ayırt edici özelliği ise kuyruğundadır. Kuyruk sokumundaki beyazlık ile uçtaki siyah bandın birleşimi, uçuş sırasında ters bir T şekli oluşturur. Böcekçil bir tür olan kuyrukkakan ağaçsız, taşlık, kayalık yamaçlar ve seyrek bitkili açık arazileri üreme habitatı olarak tercih eder. Yuvalarını yerdeki oyuklara veya kumul duvarlarına yaparlar.

Kuyrukkakanlar, ötücü kuşlar arasında belki de en etkileyici göç stratejisine sahip olan türdür. Yazı Alaska'nın tundralarında yabani mandalarla geçirip kışı ise Afrika'nın savanlarında zebralarla karşılar.

Bu türün iki farklı alt türü, bambaşka göç yolları takip eder. Araştırmacılar, izotop çalışmalarıyla bu iki grubun ne kışlama ne de üreme alanlarında birbirine asla karışmadığını ortaya koymuştur.

Kanada'nın kuzeydoğusundaki Arktik bölgesinde üreyenler önce Grönland üzerinden Kuzeybatı Avrupa'ya, oradan da Batı Afrika'ya uzanan bir rota izler. Bu olağanüstü uzunluktaki yolculuğun en kritik aşamasını, Atlas Okyanusu üzerinde yaklaşık 3.500 kilometrelik mesafeyi 30 saat boyunca hiç durmadan uçarak geçtikleri transatlantik uçuşu oluşturur.

Kuzeybatı Kanada ve Alaska'da üreyen akrabaları ise Bering Boğazı üzerinden Asya kıtasına geçip kıtayı çaprazlama aşarak Doğu Afrika'ya ulaşan bambaşka bir rota izler. Toplamda 15.000 kilometreyi bulan bu mesafe doğadaki göç rekorlarından biri olarak kabul edilir.

Sadece 25 gram ağırlığındaki bu küçük kuş, birinin mesafesi diğerinin yaklaşık iki katı olan iki farklı rota izler ve okyanusu tek seferde geçebilecek bir uçuş performansı sergiler.

Bu uzun yolculuk, ciddi bir enerji yönetimi gerektirir. Okyanusu geçenler, göç öncesi kütlelerini neredeyse iki katına çıkararak yağ depolar. Kuyrukkakan için vücudunda depoladığı bu yağ, okyanus üzerindeki tek besin ve enerji kaynağıdır. Kara üzerinden beslenerek ilerleyen Alaskalı akrabaları ise bu denli yoğun bir yağ depolama ihtiyacı duymaz. Ömürlerinin büyük bölümünü kıtalar arası ölçekte hareket ederek geçiren kuyrukkakanlar, biyolojik sınırları zorlayan fizyolojik adaptasyon kapasitesi ve yön bulma yeteneğiyle doğanın en karmaşık göç stratejilerinden birini sergiler. ■

Gary Chalker / GettyImages